

Практика реалізації боротьби з корупцією в правоохоронних структурах Великої Британії

Квітка Я. М. кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

Незважаючи на заходи, які вживаються в Україні, корупція, будучи неминучим наслідком надмірного адміністрування з боку держави, як і раніше серйозно ускладнює нормальне функціонування всіх суспільних механізмів, перешкоджає проведенню соціальних перетворень та підвищенню ефективності національної економіки, викликає в українському суспільстві серйозну тривогу і недовіру до державних інститутів.

У зв'язку з цим розробка заходів щодо протидії корупції, насамперед з метою усунення її причин, і реалізація таких заходів в контексті забезпечення розвитку країни в цілому та вдосконалення правоохоронних органів зокрема, стають нагальною потребою.

Причини корупції в поліцейських відомствах зарубіжних країн характерні і для нашої країни. Факти корупції серед співробітників поліцейських відомств частіше мають місце там, де відсутній належний контроль за діяльністю поліції. Якщо правопорушення службовців не помічає їхнє керівництво, то вони роблять висновок, що їх неправомірні дії не будуть викриті, а відповідно вони не нестимуть покарання за такі діяння [1]. Подібна ситуація характерна і для діяльності співробітників ОВС України.

Свої особливості протидії корупції серед співробітників поліції має Велика Британія, яка є мало корумпованою країною у порівнянні із іншими країнами Європи. Для цієї країни традиційними є високі стандарти громадянської поведінки, які є результатом політичних і законодавчих заходів, моральних змін та ефективного соціального контролю за державними службовцями. Особливістю антикорупційних законодавчих актів Великої Британії, які були прийняті ще в 1889 році - закон про корупцію в державних органах та закони про попередження корупції 1906 та 1916 років - є те, що на відміну від традиційних для цієї країни правових принципів, зазначені закони зобов'язують посадових осіб доводити свою невинність [2].

В юриспруденції Великої Британії питання відповідальності за корупційні правопорушення встановлені на рівні прецедентного права. Відповідно до цих джерел, суб'єктом корупційного правопорушення може бути публічний службовець, який сам або спільно з іншою особою вимагає, отримує або дає згоду на отримання для себе або іншої особи матеріальну вигоду всупереч закону, в обмін на дії або утримання від певних дій щодо питання чи прийняття рішення, яке стосується його компетенції. Якщо особа отримує подарунок і при цьому розуміє, що це хабар, то її вважають такою, що уклала корупційну угоду, навіть за умови, якщо ця посадова особа не

мала наміру її виконувати (прецедент 1956 року, справа Корони проти Карра) [4, с.54-57].

Занепокоєння суспільства поширенням корупції серед поліції у Великій Британії набули наприкінці минулого століття. Його причиною стали резонансні скандали, пов'язані із зловживаннями поліцейськими службовим становищем, фактів корупції деяких поліцейських, які займали високі посади в цьому відомстві [2].

У Великій Британії термін поліцейська корупція охоплює такі діяння, як одержання матеріальної винагороди поліцейським у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків та зловживання службовим становищем, метою якого є матеріальна вигода. Відповідальність за такі діяння регламентується як кримінальним кодексом, так і дисциплінарним статутом поліцейської служби [5].

З метою протидії корупції в поліції, у Великій Британії створено автономні поліцейські підрозділи, головним завданням яких є пошук та притягнення до відповідальності поліцейських, винних у вчиненні корупційних правопорушень. Для викриття та доказування корупційного діяння поліцейського ці підрозділи вживають різноманітні заходи та методи пошуку. Їх обсяг не обмежується проведенням слідчих дій для збирання доказової бази. Окрім проведення традиційних та таємних операцій, опитів, інформаційних запитів, інформація збирається як від постійних інформаторів, так і з інших джерел, які дають повідомлення неофіційно у конфіденційній формі. Після уточнення оперативних даних за санкцією відповідного начальника проводиться подальше поглиблене розслідування. У процесі слідства вирішується питання про порушення кримінальної справи або притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності [6].

Досліджуючи діяльність антикорупційних підрозділів Великої Британії А. Куліш зазначає, що вони займаються винятково справами, пов'язаними з корупційними правопорушеннями, мають високий рівень матеріального забезпечення та незалежне фінансування. Ефективність і оцінка діяльності таких підрозділів визначається результативністю розгляду кримінальних справ про корупційні діяння, а також виходячи із кількості поліцейських покараних за корупційні правопорушення [6].

Завдяки системній антикорупційній діяльності поліція Великої Британії почала запроваджувати «стратегію профілактики», яка включає в себе системне вивчення потенційних кандидатів на посади поліцейських, створення системи захисту інформації та обмеження доступу до неї відповідно до обсягу виконуваних завдань та займаної посади. Значна увага приділяється етичному вихованню поліцейських. Крім того, апробується застосування інших антикорупційних заходів серед працівників поліції. У разі, коли в силу певних обставин виникли сумніви щодо непідкупності співробітника поліції, розроблюється індивідуальний план дій, який повинен забезпечити можливість постійного контролю за підозрюваним працівником з метою відновлення довіри до нього або ж виявлення доказових фактів вчинення ним корупційних діянь [6]. Значний вплив на високі стандарти

професійної діяльності, а також моральні засади поліцейських у Великій Британії справляє велика кількість громадських утворень, які наділені правом здійснювати нагляд за розслідуванням справи про протиправні діяння співробітника поліції [3].

На нашу думку, досвід такої країни як Велика Британія буде корисним і для України, оскільки саме в ній розроблено системні заходи протидії корупції в поліцейському відомстві, які дають позитивні результати.

Підсумовуючи викладене, хочеться зазначити, що високий рівень заробітної плати державних службовців закордонних країн - не вирішальний антикорупційний чинник. Важливе значення має етика поваги до чесної праці та осуду нечесної поведінки. Разом з тим необхідно врахувати, що однією із складових протидії корупції серед працівників поліції зарубіжних країн є створення умов проходження служби, за яких правомірна поведінка вигідна поліцейському у правовому, соціальному, економічному, суспільному, службовому, матеріальному плані, що впливає на перспективи службового, кар'єрного росту та гарантії набуття інших соціальних переваг.

Список використаних джерел:

1. Матюхіна Н. П. До проблеми поліцейської корупції // Право і безпека. - 2002. - № 1. - С.70-73.
2. Матюхіна Н. П. Корупція в поліції зарубіжних країн: проблеми запобігання //Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. семінару. [Харків] 9 лист. 2004 р. / Редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. - К.: «Юрінком Інтер», 2005. - С.110-113.
3. Матюхіна Н. П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління / Нац. ун-т внутр. справ. - Х. : Консум, 2001. - 131с.
4. Ответственность за должностные преступления в зарубежных странах / Ф. М. Решетников (отв.ред.).- М. : Юрид. лит., 1994. - 128 с.
5. Осика М. І. Проблеми корупції у Великобританії. Організаційні та правові проблеми боротьби з корупцією: Матеріали «круглого столу» 5 червня 1998 р., м. Харків. - Х.: 1998 - С.71-74.
6. Куліш А. Досвід боротьби з корупцією в поліції Великої Британії // Право України. - 2005. - № 12. - С.141-145.